

AD 16/15

LIMITE

CONF-ME 10

STOJIMO DOKUMENTAS

Dalykas: EUROPOS SĄJUNGOS BENDROJI POZICIJA
15 skyrius. Energetika

EUROPOS SĄJUNGOS BENDROJI POZICIJA

15 skyrius. Energetika

Ši Europos Sąjungos pozicija grindžiama jos bendrąja pozicija, skirta Stojimo konferencijai su Juodkalnija (CONF-ME 2/12), ir jai taikomi ten patvirtinti derybiniai principai, visų pirma:

- bet kurios iš Šalių pareikšta nuomonė dėl derybų skyriaus neturės jokio poveikio pozicijai, kurios gali būti laikomasi dėl kitų skyrių;
- susitarimai, net jei jie daliniai, pasiekti derybose dėl skyrių, kurie turi būti išnagrinėti vėliau, negali būti laikomi galutiniais tol, kol nėra pasiektas bendras susitarimas,

ir Derybų programos 24, 28, 41 ir 44 punktuose nustatyti reikalavimai.

ES ragina Juodkalniją tęsti teisės aktų derinimo su *acquis*, veiksmingo *acquis* įgyvendinimo bei vykdymo užtikrinimo procesą ir apskritai dar iki įstojimo suformuoti tokią politiką bei priemones, kurios būtų kuo artimesnės ES politikai ir priemonėms.

ES atkreipia dėmesį į tai, kad Juodkalnija savo derybinėje pozicijoje CONF-ME 8/15 pripažįsta 2013 m. balandžio 11 d. galiojusią 15 skyriaus *acquis* ir pareiškia, jog iki įstojimo į Europos Sąjungą dienos ji bus pasirengusi ją įgyvendinti, išskyrus Direktyvą 2009/119/EB, kuria valstybės narės įpareigojamos išlaikyti privalomąsias žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargas – jai visiškai įgyvendinti Juodkalnija prašo pereinamojo laikotarpio.

Angliavandeniliai

ES atkreipia dėmesį į tai, kad Juodkalnija yra pasiekusi priimtina Juodkalnijos teisės aktų suderinimo su angliavandenilių srities *acquis* lygį, išskyrus Direktyvą 2009/119/EB, kuria valstybės narės įpareigojamos išlaikyti privalomas žalos naftos ir (arba) naftos produktų atsargas – jai visiškai įgyvendinti Juodkalnija prašo pereinamojo laikotarpio.

Primindama visų ES valstybių narių suverenias teises žvalgyti ir eksploatuoti savo gamtinius išteklius remiantis ES *acquis*, ES atkreipia dėmesį į Juodkalnijos pareiškimą, kad jos teisės aktai visiškai suderinti su Direktyva 94/22/EB dėl leidimų žvalgyti, tirti ir išgauti angliavandenilius išdavimo ir naudojimosi jais sąlygų. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2964/95, įdiegiančio žalios naftos importo ir pristatymo į Bendriją registravimą, įgyvendinimo tikslais ES pažymi, kad Juodkalnija neimportuoja žalios naftos ir kad šalyje nevykdoma naftos perdirbimo veikla.

ES atkreipia dėmesį į Juodkalnijos prašymą suteikti pereinamąjį laikotarpį iki 2023 m. sausio 1 d. Tarybos direktyvai 2009/119/EB, kuria valstybės narės įpareigojamos išlaikyti privalomas žalos naftos ir (arba) naftos produktų atsargas, įgyvendinti, kad būtų užtikrintos naftos atsargos, kurių kiekis būtų lygus 90 dienų trukmės vidutinio grynojo importo per dieną kiekiui.

ES atkreipia dėmesį į 2015 m. balandžio 24 d. Juodkalnijos priimtą veiksmų planą dėl privalomų strateginių naftos ir (arba) naftos produktų atsargų, kuriame nustatoma, kaip ji įgyvendins Direktyvą 2009/119/EB. Pagal šį veiksmų planą Juodkalnija per 2015 m. ketina priimti konkretų įstatymą dėl strateginių naftos atsargų ir 2015 m. įsteigs Strateginių naftos išteklių direktoratą. Juodkalnija fiziškai pradės kaupti savo atsargas 2016 m., siekdama iki 2023 m. įgyvendinti 90 dienų įsipareigojimą. ES pripažįsta, kad Juodkalnija siūlo priimti mišrų naftos atsargų saugojimo modelį.

Šis pereinamasis laikotarpis sutampa su Juodkalnijos įsipareigojimais dėl naftos atsargų pagal Energijos bendrijos sutartį. Remdamasi Juodkalnijos pateiktu veiksmų planu, ES mano, kad Juodkalnijos prašymas yra priimtinas. ES prašo Juodkalnijos užtikrinti, kad jos pačios veiksmų planas būtų visapusiškai įgyvendintas pagal pačios Juodkalnijos grafiką.

Energijos vidaus rinka

ES pažymi, kad trečiasis vidaus rinkos dokumentų rinkinys elektros energijos srityje (Direktyva 2009/72/EB, Reglamentas (EB) Nr. 714/2009 ir Reglamentas (EB) Nr. 713/2009) yra iš dalies perkeltas į Juodkalnijos teisės aktus, nors Juodkalnija jau didžiąja dalimi įgyvendina antrąjį vidaus rinkos dokumentų rinkinį. Juodkalnija vėliau šiais metais ketina priimti naują Energetikos įstatymą. Kai šį įstatymą papildys įgyvendinimo teisės aktai, teisinis trečiojo vidaus rinkos dokumentų rinkinio perkėlimas į nacionalinę teisę turėtų būti baigtas.

ES atkreipia dėmesį į Juodkalnijos pareiškimą, kad ji pagal nuosavybės atskyrimo modelį jau atskyrė elektros perdavimo veiklą nuo gamybos, paskirstymo ir tiekimo veiklos. ES atkreipia dėmesį į tai, kad, Juodkalnijos teigimu, tolesnis atskyrimas (įskaitant sertifikavimą), perdavimo sistemos operatoriaus įsipareigojimai ir dispečerinis valdymas bei balansavimas bus įgyvendinti priimant (planuojamą) naują Energetikos įstatymą ir susijusius poįstatyminius teisės aktus.

ES pažymi, kad 2010 m. Energetikos įstatyme apibrėžiamas elektros energijos rinkos organizavimas ir valdymas, su elektros gamyba iš atsinaujinančiųjų energijos šaltinių ir didelio naudingumo kogeneracija susijusi veikla. 2010 m. Energetikos įstatyme apibrėžiamos perdavimo sistemos operatoriaus teisės, įsipareigojimai bei pareigos ir perdavimo sistemos eksploatavimo nacionalinės taisyklės. Laikantis Europos elektros energijos perdavimo sistemos operatorių tinklo (ENTSO-E) gairių, 2011 m. buvo priimtos nacionalinės elektros įrenginių įrengimo bendrosios taisyklės. 2011 m. buvo priimtos pajėgumų paskirstymo taisyklės. 2010 m. Energetikos įstatyme taip pat apibrėžiamos skirstomųjų tinklų operatoriaus (STO) teisės, įsipareigojimai bei pareigos, o 2011 m. liepos mėn. Juodkalnija įsteigė Juodkalnijos elektros energijos rinkos operatorių (vadinamąjį COTEE). Jis yra atskirtas nuo perdavimo sistemos operatoriaus (CGES) pagal nuosavybės atskyrimo modelį.

ES pažymi, kad 2009 m. sausio 1 d. Juodkalnijos elektros energijos rinka buvo atverta visiems reikalavimus atitinkantiems vartotojams, išskyrus namų ūkiams skirtą rinką, kuri buvo atverta 2015 m. sausio 1 d., ir kad šiuo metu Juodkalnijoje yra du tiekėjai. Prie paskirstymo sistemos prisijungusiems reikalavimus atitinkantiems vartotojams elektros energija vis dar tiekama reguliuojamomis kainomis.

Naujų gamybos pajėgumų statybai Juodkalnija taiko leidimų procedūrą ir jau yra išdavusi devynis leidimus.

Tarifų apskaičiavimo metodikos srityje ES pažymi, kad Juodkalnija teigia jau įgyvendinanti Komisijos reglamentą (ES) Nr. 838/2010 dėl perdavimo sistemos operatorių tarpusavio kompensavimo ir bendro perdavimo mokesčių reguliavimo metodo taikymo gairių nustatymo.

ES pažymi, kad Direktyvą 2008/92/EB dėl Bendrijos tvarkos, leidžiančią padidinti dujų ir elektros energijos kainų galutiniams pramonės vartotojams skaidrumą, Juodkalnijoje įgyvendina Juodkalnijos statistikos tarnyba (MONSTAT), bet Reglamentas (ES) Nr. 1227/2011 dėl didmeninės energijos rinkos vientisumo ir skaidrumo Juodkalnijoje šiuo metu nėra įgyvendinamas. Visiškai suderinti nuostatas su šiuo reglamentu numatyta būsimuoju Energetikos įstatymu .

ES atkreipia dėmesį, kad Juodkalnija nėra prisijungusi prie jokios tarptautinės dujų infrastruktūros. Vis dėlto šiuo metu galiojančiame Energetikos įstatyme yra numatytas dujų energijos vidaus rinkos bazinis teisinis pagrindas. ES pažymi, kad šiuo metu galiojantys Juodkalnijos dujų srities teisės aktai yra suderinti su antruoju vidaus rinkos dokumentų rinkiniu ir kad Juodkalnija nėra priėmusi įgyvendinimo teisės aktų. Juodkalnija planuoja ne vėliau kaip iki 2015 m. pabaigos suderinti teisės aktus su trečiuoju energetikos dokumentų rinkiniu, priimdama būsimą naująjį Energetikos įstatymą.

ES pripažįsta, kad Juodkalnija jau yra įdiegusi reikiamą pagrindą dujų rinkos struktūrai. Bendrovė „Montenegro Bonus“ buvo paskirta dujų perdavimo sistemos operatore. Nors skirstomųjų tinklų operatorius (STO) ir viešasis dujų tiekėjas nepaskirti, Energetikos įstatyme apibrėžiamos dujų perdavimo ir skirstomųjų tinklų operatorių teisės, pareigos bei įsipareigojimai.

Administracinių gebėjimų įgyvendinti energijos vidaus rinkos teisės aktus atžvilgiu ES atkreipia dėmesį į tai, kad tiek Ūkio ministerijos energijos direktorate, tiek Energijos reguliavimo tarnyboje dabartinio darbuotojų skaičiaus užtenka dabartinėms pareigoms vykdyti.

Kalbant apie regioninio bendradarbiavimo tarp nacionalinių reguliavimo institucijų skatinimą, Energetikos įstatymas (Juodkalnijos oficialusis leidinys Nr. 28/10 ir 6/13) iš dalies atitinka Direktyvą 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių ir Reglamentą (EB) Nr. 713/2009, įsteigiantį Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą.

ES pabrėžia, kad svarbu išvengti energijos vidaus rinkos iškreipimų, be kita ko, garantuojant, kad būtų užtikrinta konkurencija, patekimas į rinką ir pagarba vartotojų teisėms. ES mano, kad Juodkalnija energetikos srityje yra pasiekusi priimtina teisės aktų suderinimo su energijos vidaus rinkos nuostatomis lygį, daugiausia dėl savo narystės Energijos bendrijoje. Tačiau šiuo metu Juodkalnijoje taikomas įsipareigojimų lygis yra greičiau antrojo, o ne trečiojo vidaus rinkos dokumentų rinkinio įsipareigojimų lygis. Siekiant taikyti papildomus trečiojo dokumentų rinkinio įsipareigojimus, būtina skirti kruopštų dėmesį keletui nuostatų (visų pirma, veiklos rūšių atskyrimo ir atsiejimo, dėl to atsiradusių energetikos įmonių valdymo, reguliavimo institucijos gebėjimų ir tolesnės pagarbos vartotojų teisėms atžvilgiu).

Tiekimo saugumas

ES pažymi, kad Juodkalnija jau yra perkėlusį Direktyvą 2005/89/EB dėl priemonių siekiant užtikrinti elektros energijos tiekimo saugumą ir investicijas į infrastruktūrą ir Direktyvą 2004/67/EB dėl priemonių, skirtų gamtinių dujų tiekimo patikimumui užtikrinti. Tačiau Juodkalnija dar nėra suderinusi savo teisės aktų su Reglamentu (ES) Nr. 994/2010 dėl dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių. ES pažymi, kad Juodkalnija ketina jį perkelti į naują teisės aktą dėl nešiojamųjų sistemų, skirtų tarpvalstybiniam keitimuisi elektros energija ir gamtinėmis dujomis.

ES taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad problema, kai dėl KAP („Kombinat Aluminijuma Podgorica“) aliuminio gamyklos sutriko elektros sistema, jau išspręsta. Visa elektros energija, 2013 m. vasario mėn. – gegužės mėn. gauta iš tinklų jungties, yra visiškai sugrąžinta, o naujoji KAP vadovybė sudarė susitarimą dėl prisijungimo prie perdavimo tinklo, kuriame apibrėžiama atjungimo procedūra tuo atveju, jeigu KAP nebus tiekama elektra. Kiti šios problemos sprendimo aspektai apibūdinami 8 skyriuje (Konkurencijos politika).

Atsinaujinančioji energija

ES pažymi, kad Juodkalnija 2010 m. Energetikos įstatymu iš dalies yra perkėlusį Direktyvą 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją ir kad Juodkalnija teisės aktų suderinimą planuoja užbaigti būsimu Energetikos įstatymu.

Juodkalnija prisiėmė privalomą nacionalinį tikslą, kad 2020 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis sudarytų 33 % bendro galutinio energijos suvartojimo. 2014 m. gruodžio mėn. Vyriausybė priėmė nacionalinį atsinaujinančiosios energijos srities veiksmų planą iki 2020 m. pasiekti šį tikslinį rodiklį. Juodkalnija jau yra padariusi nemažą pažangą siekdama šių tikslinių rodiklių: 2012 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendra dalis buvo 28,5 %, o 2013 m. – 31,0 %.

ES atkreipia dėmesį į tai, kad biokuras ir kiti skystieji bioproduktai iš atsinaujinančiųjų energijos šaltinių vis dar nėra pripažinti nacionalinės teisės aktuose.

ES primena, kad Juodkalnija turi užtikrinti visapusišką suderinimą šioje svarbioje ES energetikos teisės aktų srityje, taip pat savo bendrą įsipareigojimą mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro. ES palankiai vertina Juodkalnijos pažangą didinant atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį bendrame galutiniame energijos suvartojime, įskaitant pažangą įgyvendinant savo tarpinius tikslus siekiant 2020 m. tikslinių rodiklių, tačiau primena, kad reikia toliau eiti šiuo keliu, taip pat užtikrinti tolesnį derinimą su kitais 2009 m. Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvos elementais ir suderinti teisės aktus su ES įsipareigojimais biokuro srityje.

Energijos vartojimo efektyvumas

ES pažymi, kad Juodkalnijos teisės aktai yra iš dalies suderinti su atitinkama ES *acquis* dėl energijos vartojimo efektyvumo priėmus 2014 m. Įstatymą dėl energijos vartojimo efektyvumo. ES atkreipia dėmesį į Juodkalnijos pareiškimą, kad teisės aktai bus visiškai suderinti vėliau šiais metais priėmus naują Energetikos įstatymą, be kita ko, ir kai kurių Direktyvos 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo nuostatų, susijusių su galutiniu energijos suvartojimu, atžvilgiu.

Juodkalnija savo teisės aktų nėra suderinusi nei su Reglamentu (EB) Nr. 1222/2009 dėl padangų ženklavimo atsižvelgiant į degalų naudojimo efektyvumą ir kitus esminius parametrus, nei su Reglamentu (EB) Nr. 106/2008 dėl Bendrijos raštinės įrangos energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo programos.

ES atkreipia dėmesį į tai, kad Juodkalnija įgyvendina savo energijos vartojimo efektyvumo politiką naudodamasi trejų metų nacionaliniais energijos vartojimo efektyvumo veiksmų planais; naujausias iš jų buvo priimtas 2013 m. lapkričio mėn.

ES primena, kad svarbu visiškai suderinti teisės aktus energijos vartojimo efektyvumo srityje. Todėl ES ragina Juodkalniją ne tik užtikrinti, kad teisės aktai būtų visiškai suderinti su atitinkama ES *acquis*, bet taip pat įdiegti sistemą, kuria būtų sumažintas Juodkalnijos ekonomikos energijos intensyvumas.

Tarptautiniai susitarimai

ES atkreipia dėmesį į tai, kad ne vėliau kaip 2015 m. pabaigoje Juodkalnija taps pilnateise Energetikos chartijos nare – 2015 m. liepos mėn. ji jau priėmė Energetikos chartijos sutarties ratifikavimo įstatymą, o 2015 m. rugsėjo mėn. pranešė šaliai deponentarei (Portugalijai) apie tai, kad šis įstatymas priimtas.

Branduolinė energija

Teisės aktų suderinimo su ES branduolinės saugos ir radiacinės saugos sričių *acquis* klausimu, ES pažymi, kad Juodkalnija yra tokia šalis, kurioje nėra branduolinės pramonės, tyrimų reaktorių ir kitos infrastruktūros radioaktyvioms medžiagoms gaminti. Pagal 2009 m. Įstatymą dėl apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės ir radiacinės saugos Juodkalnijai draudžiama statyti branduolinę elektrinę. Todėl Juodkalnija nėra suinteresuota įsigyti rūdos ir branduolinio kuro. Atitinkamai, ES atkreipia dėmesį į tai, kad Juodkalnija neketina dalyvauti Euratomo tiekimo agentūros veikloje.

ES pažymi, kad 2015 m. liepos mėn. Juodkalnija tapo pilnateise Branduolinės saugos konvencijos nare. Be to, Juodkalnija yra patvirtinusi 16 konvencijų ir susitarimų apsaugos nuo radiacijos ir radiacinio saugumo bei radiacinės saugos srityje. ES taip pat pažymi, kad Juodkalnija yra nustatę reguliavimo bazę, skirtą branduolinių medžiagų apsaugos priemonių sistemai, kad būtų įgyvendintos Sutarties dėl branduolinio ginklo neplatavimo nuostatos, taip pat susijusias apsaugos priemones (nuostatas dėl patikrinimo, netinkamo elgesio, sankcijų, taip pat baudžiamąsias teisės aktų nuostatas ir nuostatas dėl apskaitos). Be to, branduolinės saugos garantijos pagal Euratomo sutartį ir jos antrinės teisės aktus bus taikomos iš karto.

ES pažymi, kad Juodkalnija yra iš dalies suderinusi teisės aktus branduolinio ir radiacinio saugumo ir branduolinės ir radiacinės saugos, taip pat apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės srityje, kadangi yra priimtas 2009 m. Įstatymas dėl apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės ir radiacinės saugos, taip pat 17 poįstatyminių teisės aktų jo nuostatomis įgyvendinti. ES pažymi, kad ne vėliau kaip 2018 m. ketvirtąjį ketvirtį Juodkalnija ketina priimti naują įstatymą dėl branduolinio ir radiacinio saugumo ir branduolinės ir radiacinės saugos, taip pat dėl apsaugos nuo spinduliuotės, kuriais turėtų būti iš dalies perkeltos Direktyvos 2013/59/Euratomas, 2014/87/Euratomas, 2009/71/Euratomas ir 2011/70/Euratomas.

ES taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad Juodkalnija įgyvendina sistemingo radioaktyvumo tyrimo ekstremaliosiomis situacijomis, taip pat įtarus, kad susiklostė ekstremalioji situacija, programą. Šiuo metu yra tik viena aplinkos gama spinduliuotės dozės lygio ore virtualaus matavimo stotis. Dar penkios visą parą be išėjinių veikiančios aplinkos gama spinduliuotės dozės lygio ore virtualaus matavimo stotys bus perkamos su ES pagalba.

ES pažymi, kad Juodkalnija turi radioaktyviųjų atliekų saugojimo infrastruktūrą. Ši atliekų saugojimo infrastruktūra yra skirta naudotiems uždariesiems radioaktyviems šaltiniams ir radioaktyviosioms atliekoms tvarkyti 50–100 metų laikotarpiu.

ES pakartoja šios srities *acquis* svarbą siekiant užtikrinti saugų radioaktyviųjų medžiagų naudojimą, net jei Juodkalnijoje nėra branduolinių elektrinių. Todėl ES primena, kad svarbu visiškai suderinti teisės aktus su šios srities *acquis*.

* * *

Atsižvelgdama į dabartinę Juodkalnijos pasirengimo padėtį, ES pažymi, jog laikantis nuomonės, kad Juodkalnija turi toliau daryti pažangą derindama teisės aktus su Energetikos skyriaus *acquis* ir ją įgyvendindama, ši skyrių preliminariai bus galima uždaryti tik tada, kai ES įsitikins, jog įvykdyti šie kriterijai:

- Juodkalnija užbaigs teisės aktų derinimą su *acquis* dėl privalomųjų naftos atsargų, sukurs savo administracinę struktūrą naftos atsargoms valdyti ir bus pradėjusi kaupti faktines atsargas pagal savo pačios veiksmų planą.
- Juodkalnija suderins teisės aktus su *acquis* dėl energijos vidaus rinkos, įskaitant visų energijos tiekimo įmonių atskyrimą pagal vieną iš *acquis* nustatytų modelių.
- Juodkalnija suderins teisės aktus su *acquis* dėl energijos vartojimo efektyvumo.

Derybų metu bus toliau stebima derinimo su *acquis* ir jos įgyvendinimo pažanga. ES pabrėžia, kad ypač daug dėmesio skirs visų konkrečių pirmiau minėtų klausimų stebėsenai, kad būtų užtikrintas visiškas Juodkalnijos teisės suderinimas su šio skyriaus *acquis*, taip pat administraciniai gebėjimai, skirti jai veiksmingai įgyvendinti ir jos vykdymui užtikrinti. Ypač daug dėmesio reikia skirti šio skyriaus ir kitų derybų skyrių sąsajoms. Juodkalnijos teisės aktų atitiktis *acquis* ir jos įgyvendinimo pajėgumų galutinį įvertinimą bus galima atlikti tik vėlesniame derybų etape. ES prašo Juodkalnijos ne tik pateikti visą informaciją, kurios ES gali prireikti deryboms dėl šio skyriaus ir kuri turi būti pateikta Konferencijai, bet ir Stabilizacijos ir asociacijos tarybai reguliariai raštu teikti išsamią informaciją apie *acquis* įgyvendinimo pažangą.

Atsižvelgiant į visas pirmiau pateiktas pastabas, Konferencijoje tinkamu metu vėl turės būti svarstomi šio skyriaus klausimai.

Be to, ES primena, kad nuo 2013 m. balandžio 11 d. iki derybų pabaigos gali būti priimta naujų *acquis* teisės aktų.